

Za kulturno in konfederativno Evropo narodov

VOJAN RUS

IZVLEČEK

Razvoj Evropske unije v drugi polovici 20. stoletja je humano ena od najbolj uspešnih epoh celotne človeške zgodovine. Vendar je bil ta razvoj nenačrten in precej enostranski, ker je zapostavljal kulturo in celovito osebnost. Ni dovolj upošteval, da je bila glavna specifična zgodovinska odlika Evrope izraziti pluralizem vsestranskih kulturnih centrov, ki je omogočal nastanek številnih izvirnih ustvarjalnih osebnosti.

Evropa bo ostala tudi v bodoče izvir vsestranskih kvalitiet, če bo še bolj poglobila svoj kulturni pluralizem. Zato je nujno, da se vsi evropski narodi še bolj krepe kot nosilci celovite ustvarjalnosti in kot temeljne enote konfederativne Evropske unije, ki naj zato - poleg svojih dosedanjih organov - ustanovi še Evropski svet narodov.

Ključne besede: specifičnost evropske zgodovine, T. G. Masaryk, Evropska unija, kulturni pluralizem, evropski narodi/nacije, Evropski svet narodov (ESN), ustvarjalnost, kvaliteta, evropska konfederacija

ABSTRACT

FOR A CULTURAL AND FEDERATIVE EUROPE

The period of the development of the European Union in the second half of the 20th century constitutes one of the most successful epochs in the entire history of humanity. However, this development was unplanned and rather one-sided, neglecting culture and the integrity of personalities. The fact that the main specific, historic distinction of Europe was explicit pluralism of universal cultural centres, which manifested the occurrence of numerous, original creative personalities, was not sufficiently taken into account.

In the future, Europe will remain the source of universal qualities if it strengthens its cultural pluralism. Thus, it is urgent that all European nations are invigorated in terms of integrated creativity and existing as basic units of a confederative European Union, which should therefore found, in addition to its existing bodies, the European Council of Nations.

Key words: Specificity of European history, T.G. Masaryk, the European Union, cultural pluralism, European nations/nationalities, European Council of Nations (ECN), creativeness, quality, European confederation

I. Temelji nove Evrope

Razvoj Zahodne Evrope v drugi polovici 20. stoletja - ki ga uteleša zlasti *Evropska unija* - je med humano najbolj uspešnimi razdobji celotne človeške zgodovine!

Vendar je bil dosednji razvoj Evropske unije (EU) izrazito nenačrten, praktičističen in parcialen. Kompetentni Jacques Delors je to izrazil približno takole: EU je zgradba, ki raste brez celovitega načrta; vsaka enota zgradbe je nastala slučajno in se slučajno priključila prejšnjim enotam.

Doslej uresničene parcialnosti EU so izrasle iz resničnih delnih potreb - pomiritev med Francijo in Nemčijo, evropski mir, železo in premog, skupno tržišče in sociala. Kot izraz resničnih delnih potreb so te parcialnostim dale plodne rezultate, ki jih je treba ohraniti.

Sedaj pa je očitno že skrajni čas za odločitev o realni zamisli *celovite* EU (in s tem Evrope od Atlantika do Urala). V tem dozorelem času se je očitno pokazalo, da Evropski uniji zelo manjka jasna temeljna usmeritev, da ji *manjka celovita filozofsko-antropološka zasnova*, ki je edini možni skupni duhovni izvir celovitega, uravnoveženega razvoja EU in vse Evrope.

Ta potrebni filozofsko antropološki koncept celovitega razvoja Evrope bo imel trdne temelje samo, če se bo oblikoval tudi kot temeljit premislek o bistvu celotne zgodovine človeštva in Evrope.

Razmišljanje o novi Evropi bo sproščeno, če dokončno zapustimo sanje skoraj vseh velikih filozofov o nekakšnem po zgodovini zaraslem, skritem trdnem temelju človeka, ki ga moramo sedaj samo še odkriti in s tem zagotoviti prihodnjo večno varnost in srečo človeštva.

Razmislek o zgodovini Evrope je bolj poučen kot o vseh drugih kontinentih. Ne zato, ker bo odkril kakšno izjemno evropsko "vzvišenost", ampak ker najbolj nazorno in zgodovinsko preverljivo odkriva, kar velja za bistvo človeka nasploh: človek, človeštvo je tisti (edini znani) delič (verjetno) brezkončnega vesolja, ki ima najbolj nasprotno, najbolj nihajoče in najbolj negotovo bistvo.

Najbolj očitni dokaz te človeške trajne notranje nasprotnosti in nihajočnosti je zgodovina Evrope: že v nastanek Evrope se najbolj zareže - bolj kot pri drugih kontinentih - bistvena razlika med *kulturo* in *oblastništvom*, ki je bila nazorno oblikovana kot razlika med *antično Grško* in *rimskim imperijem*; v novem veku je zopet prav v Evropi najbolj razvidno nasprotje med *vrhunsko kulturo* in *vrhunskim oblastništvom* - najostreje nasprotje med vrhunskimi umetniškimi, znanstvenimi, verskimi, družbenimi in tehnološko-civilizacijskimi dosežki Evrope v novem veku (s katerimi prehitijo vse druge kontinente) in najbolj uničevalnim, humano najbolj deformiranim evropskim oblastništvom kot sta bili dve svetovni vojni, fašizem in stalinizem (s tem pa pada Evropa pod raven vseh drugih kontinentov).

Antična Grška se ostro odlikuje od vsega drugega dotedanjega človeštva, ker nad Grčijo ni nikoli (dokler je bila samostojna) zavladal dolgotrajni oblastniški centralizem (kot v Egiptu, Mezopotamiji, Indiji, Kitajski) in ker se samo v Grčiji (v posebnih objektivnih pogojih) razvijejo številne mestne države, v katerih ima (nesuženjski) posameznik dosti več razvojne svobode in več odprtih bogatih kontaktov (z vsem Sredozemljem) kot vse dotedanje ostalo človeštvo.

Prav to vznikanje in razcvet *več svobodnih kulturnih centrov* in *številnih svobodnih posameznikov* z bogatimi "svetovnimi" stiki (Sredozemlje), je bil glavni vzrok, da je antična Grčija v zelo kratkem času (približno od 7. do 3. stoletja pred našim štetjem) uresničila tak izjemno dinamičen napredek vseh kulturnih področij, da mu ni bilo para v

nobenem drugem delu sveta v vsej dotedanji zgodovini človeštva.

Pri Grkih (kot posameznikih in v manjših skupinah) so se seveda pojavljale enako močne oblastniške težnje kot pri drugih ljudeh na podobni stopnji družbenega razvoja. Vendar v tedanji Grčiji take težnje (zaradi znanih objektivnih pogojev) niso mogle nikoli prevladati tako kot drugod v "civiliziranem svetu": v obliki dolgotrajnega avtoritarnega centralizma.

Seveda so davno pred Grčijo dosegle pomembno stopnjo kulture Indija, Kitajska, Egipt in Mezopotamija. Ker pa so se tu povsod učvrstili dolgoročni avtoritarni centralizmi, ni bilo tu nikjer takega pluralizma svobodnih kulturnih centrov in svobodnih posameznikov z bogatim kulturnim okoljem kot v antični Grčiji: plodnosti tega grškega pluralizma ni mogla zamenjati nobena dvorsko-centralistična umetnost in znanost. Zato je povsod pod centralizmom kultura, četudi ji je bil naklonjen, že v času antike stagnirala, se uniformirala v enostavni reprodukciji oblik in vsebin in zgubila vso razvojno dinamiko; ob tej splošni stagnaciji je bil polet Grčije toliko bolj viden in očarljiv.

Grška misel, filozofija, religija in umetnost so izrazile izjemnost grške kulture: z liki Odiseja, ki v lastni smeli misli in akciji išče izhode iz najtežjih življenjskih situacij; Prometeja, ki se v dejanju dobrega za človeštvo ne boji slepe avtoritarne jeze bogov, in v prvi jasni formulaciji svobodne osebnosti: "Spoznav samega sebe!"¹

Ta novi svetovni duh ni bil absolutni vladar Grčije, spopadal se je z zavestnimi nasprotovanji (usoda Sokrata); vendar je bil dovolj močan, da je dobil povdarjeno eksoterično religiozno obliko in obliko državne "ideologije".²

Iz tega grškega kulturnega duha in skrajno zaostrenih dilem časa je zrasla še višja stopnja: prvotno, evangelsko krščanstvo, ki je grški racionalni princip avtonomne, svobodne osebe (sveti Pavel: posameznikova vest kot najvišje vodilo in merilo) bistveno obogatilo in povzdignilo s tistim, kar manjka grški misli - s principom ljubezni kot vrednostno najvišje duhovne moči in s povsem novim pojmovanjem nove duhovne enotnosti vsega človeštva: krščanski Bog ni več bog jeze, ampak ljubezni; ni več avtoritarna nadmoč nad eno etnijo in samo zanjo, ampak je moč obče ljubezni, ki vse ljudi povezuje notranje, skozi njihovo dušo, vest in čustveno naklonjenost, vendar nujno v dejanjih.³

To pa so *edini možni trajni in realni* (v smislu: zakoreninjeni v bistvu človeka) *temelji nove Evrope*, dokler bo Evropa živela.

V razliki od antične Grčije in njene kulture je bil rimski imperij (po katerem so se tako radi zgledovali novoveški imperiji) izrazita uresničitev centralizirane avtoritarne

1 Leben und Meinungen der sieben Wiesen, izdajatelj Bruno Snel, München, 1983.

Hermann Diels, Die Fragmenten der Vorsokratiker, siebente Auflage, I. Band, Berlin, 1954.

A. Sovre, Predsokratiki, Slovenska Matica, Ljubljana, 1946, str. 25-29.

2 Ne vemo, ali je Ksenofan govor največjega atenskega državnika Perikleja rekonstruiral po predanju ali iz kakšnih izvirov ali kar precej po svoje (to je zelo možno). Bistveno pri vsem tem je, da Ksenofan teze, da so izjemni *temelji Atene*, ki jo razlikuje od mnogih drugih tedanjih držav, *številne samostojne osebnosti*, ni pripisal samo kakšnim izoliranim vrhunskim filozofom, ampak, da je Ksenofan tezo (o samostojni osebnosti kot temelju) pripisal *državniku*, ki govori široki množici *Atencev*. To pomeni, da je bila teza o samostojni osebnosti kot temelju že tako blizu, razumljiva in simpatična širokim krogom *Atencev*, da je bila že del (ne absolut) državno politične filozofije in javnega mnenja naprednejših *Atencev*. Ta teza pa je bila (kot "Spoznav samega sebe") tudi na pročelju templja v Delfih predložena množici. Perikelj med drugim pravi: "Sleheri naš meščan je zmožen ... da se izobrazí v samostojno osebnost". (Sovre, op. cit., str. 244) Podobno utemeljuje Aristotel politiko in družbeno etiko v smotrih posameznikov kot temelju. (Aristotel, Nikomahova etika, Ljubljana, 1964, str. 72; Aristoteles Ethica Nicomachea, izdaja I. Bywater, 1942, p. 2, (1094, 5).

3 Sveto pismo nove zaveze, Ljubljana, 1984: str. 81, 82, Mr., 22, 36-40; str. 111-112, Mr., 2, 23-28; str. 89, Mt., 25, 34-40; str. 185, Lk 20-25; str. 342, 346, Apd., 2, 44, 45a in 4, 32; str. 658; Jan., 2, 14-17; str. 658, Jan., 2, 14-17; str. 73, Mt., 19, 21-23; str. 185; Lk., 6, 32-35.

oblasti. Zato rimski imperij, čeprav je imel boljšo upravo od vseh dotedanjih centralizmov, ni mogel doseči niti približno take kulturne dinamike kot Grčija v samo treh stoletjih svojega pluralističnega in svobodnega razcveta; zato dediščina Rima predstavlja za Evropo in za človeštvo veliko manj kot dediščina Grčije.

Zato je trajno največje razpotje vse zgodovine Evrope in človeštva ter odločno zavzetost za svobodno, neoblastniško kulturno smer izrazil najbolje T. G. Masaryk: Aut Jesus aut Caesar; ali Jezus ali Cezar!⁴ Za novo Evropo ne sme biti pred tem stalnim razpotjem nobene negotovosti - sicer slede: kaos, totalitarizmi in vojne!

Na pravih, izvirnih temeljih krščanstva je T. G. Masaryk prvi izgradil koncepcijo nove Evrope in demokracije v industrijski in postindustrijski dobi.⁵ Zaradi trajne negotovosti človeškega bistva gotovo grško-krščanski temelji ne bodo nikoli absolutni vladar Evrope niti človeštva, ne bodo si nikoli popolnoma podredili oblastniških in odtujitvenih teženj in deformacij.

Prav zato pa so nam grško-krščanski temelji še pomembnejši, saj samo z jasno zavestjo o njih in z trdno odločenostjo zanje moramo upati vsaj na take zgodovinske uspehe: da bo življenje vsaj malo močnejše od smrti in ustvarjanje človečnosti vsaj malo močnejše od razdiralnosti!

Čeprav so se v drugi polovici 20. stoletja grško-krščanski temelji v Zahodni in Severni Evropi uresničili bolj kot kdaj koli prej, bi bilo seveda iluzorno sanjati, da smo s tem že uresničili "konec zgodovine".

Nasprotno: človeška trajna negotovost zahteva, da skrbno pretehtamo prav sedanje konkretne dileme sedanjega boja za novo Evropo (prispevek temu tehtanju so naslednji oddelki).

2. Glavno razpotje nove Evrope

V vsej desetisočletni zgodovini celotnega človeštva še nikoli ni bilo tako humane velike skupnosti kot je sedanja Zahodna (in Severna) Evropa - potem, ko je v drugi polovici 20. stoletja prevladala svoj boleči petstoletni razkol med lastnim največjim svetovnim nasiljem in lastno najvišjo moderno kulturo.

Zahodna Evropa je sedaj *najbolj humana velika skupnost v vsej zgodovini človeštva*, ker je sedaj v njej: največ socialne pravičnosti, povezane tudi z velikim gospodarskim napredkom ter s trdno pravno državo; največ političnega pluralizma in demokracije; največ miru in demokratičnih odnosov med malimi in velikimi narodi Evrope.

Zahodna Evropa bo v naslednjih stoletjih lahko realni vzor in spodbuda humanemu napredku vsega človeštva, če bo prevladala svoje sedanje resne, *razvojno-strukturne pomanjkljivosti in enostranskosti*.

Zahodna Evropa - organizirana kot Evropska Unija - *še nima jasno definiranih glavnih ciljev in vrednot ter njihovih prioritet*. Zato je njen razvoj še *preveč enostranski*. Če zahodna Evropa ne bo prevladala teh enostranskosti, bo kvalitetno stagnirala in (počasi) propadala.

V Evropski uniji še vedno ni jasna prioriteta vloga modernih človekovih pravic in vrednot, definiranih v OZN, ki so temelj uravnoteženega naprednega družbenega razvoja (in še zlasti temeljna vloga *celovite osebnosti* kot glavnega cilja in glavne vrednote).

Ustavni dokumenti EU navajajo človekove pravice šele nekje na tretjem mestu (za

4 T. G. Masaryk, Svetovna revolucija, Naša založba, Ljubljana, 1936, str. 460, 464, 468, 504.

T. G. Masaryk, Světová revoluce, Čin a orbis, v Praze, 1925, str. 552, 553, 557, 562, 608.

5 T. G. Masaryk, Nová Evropa, Doplněk Brno, 1994, str. 94-97, 181-192.

svobodo in demokracijo). Kulturo pa rangirajo nižje, čeprav je ona glavni družbeni pogoj celovite osebnosti, demokracije in svobode.⁶

Evropska (in vsaka) demokracija in svoboda bosta najbolj jasno, humano in realno določeni (delnosti) šele na celovitem temelju izvirne krščanske misli in sistema vrednot OZN.

Evropska kultura in ekonomija si nista v izključujočem nasprotju, ampak je kvalitetna evropska ekonomija zelo važen del celovite evropske kulture.

S terminom "kultura" zajemam tu vsa področja človeške humane stvarjalnosti, se pravi vsa humana družbena področja. Zato mi tu pomeni graditev "kulturne Evrope" uravnoteženi napredni družbeni razvoj vseh družbenih področij, ki ga EU še nima in ki je pogoj njenega napredka.

Stališča maastrichtske Pogodbe o Evropski uniji so glede kulture zelo negotova in delno zgrešena. V zelo obsežnih členih 2. in 3. te pogodbe, ki določata glavne naloge in cilje unije, je kultura med zadnjimi, šele na 28 (osemindvajsetem) mestu.⁷ Deveto poglavje obsežne Pogodbe o Evropski uniji sicer govori (in to v zadnjem delu, šele v 128. členu) o "razcvetu kultur držav članic" in o "spoštovanju njihove različnosti", vendar je bolj od tega značilno, da unija tu izrečno postavlja "v ospredje skupno kulturno dediščino"⁸ (podčrtal V. R.). Ta izrečna formulacija pa seveda pomeni, da naj "skupno" dobi prednost pred tistim dragocenim bogastvom kulturnih različnosti, ki vso Evropo 700-800 let odlikujejo pred drugimi kontinenti: to pa pomeni težnjo EU k evropskemu kulturnemu unitarizmu. Kulturno unificiranje Evrope naj bi bilo po tem konceptu v bodoče nad dosedanje raznolikostjo evropske kulture in to unificiranje naj bi bilo ideološko politični instrument oblikovanja "skupnega evropskega državljanstva" (Glasilo EU "Evropski dialog").⁹

Povsem drugačna (in v zgodovinski izkušnji Evrope tisočkrat potrjena) pa je zgodovinska zakonitost: *sijajna skupna evropska kulturna dediščina je tisočletja rasla iz široke raznolikosti številnih samostojnih kulturnih centrov. Ta različnost je temelj Evrope!*

Izjemna (objektivna, nenamerna) zapostavljenost kulture v dosednji politiki Evropske unije je razvidna iz dejstva, pa je unija (v okviru financiranja procesa integracije) za kulturo predvidela le borih 0,0018% od vseh sredstev; kar je seveda izjemno enostranska razvojna usmerjenost, na škodo kulture.

V vseh omenjenih idejnih in praktičnih razvojnih enostranskostih EU ni prav nobene zavestne slabe namere, ampak preveč prakticizma in fundamentalnih filozofsko antropoloških in aksioloških nejasnosti.

Zaradi njih v EU zlasti ni razumljena vrhunska prioriteta:

- a. človekovih pravic definiranih od OZN;
- b. uravnoteženega, vsestranskega, celovitega razvoja evropske kulture - vseh družbenih področij v njihovi medodvisnosti ter
- c. bistvenih vlog evropskih narodov v tem razvoju.

V sedANJI realnosti EU imata ekonomija in evro absolutno prednost pred ubogo desetnico (točneje: tisočnico) kulturo; "Evropa regij" pa absolutno prednost pred "Evropo narodov".

Če EU (in vsa Evropa) ne bi trajno posvečala bistveno večje pozornosti in energije spodbudam za razvoj vsestranske osebe, celovite kulture in vseh evropskih narodov -

6 Preambula Pogodbe o Evropski uniji iz leta 1992. Official Journal of the European Communities, No C 224/2, 31. 8. 1992.

7 Ibidem, No C 224/8.

8 Ibidem, No C 224/47.

9 Evropski dialog, uradno glasilo Evropske unije, v slovenščini, marec-april 1998, str. 2.

najugodnejša politična oblika njihovega samostojnega in optimalnega razvoja pa je očitno konfederacija -, bi se Evropa v naslednjih stoletjih pogrezala v nepopravljivi upad svoje ustvarjalnosti. To pa bi bil vzrok zastajanja Evrope v svetu, ker bi Evropejci utočili v neplodni, unificirani podpopovprečnosti svetovne potrošniške družbe (če ne še slabše!).

Da bi zagotovili optimalni napredek Evrope in njeno plodno vlogo v prihodnjem človeštvu, je nujno, da prevladajo: "*Evropa kulture*", "*Evropa osebe*" in "*Evropa narodov*".

Za to optimalno perspektivo Evrope ni potrebna povsem nova odrešilna misel niti izjemna akcija, ampak je dovolj uresničevati v družbeni realnosti Evrope:

1. izvirno krščansko antropološko in aksiološko misel,
2. sistem vrednot Deklaracije OZN o človekovih pravicah in
3. lastno pozitivno zgodovinsko izkustvo Evrope.

Ad 3. Nosilci velikih kvalitativnih vzponov evropske večplastne kulture - umetnosti, gospodarstva, religij, znanosti, morale, tehnike, socialnih in političnih odnosov - so bile vedno številne evropske izvirne ustvarjalne osebnosti: ne samo številni evropski izvirni umetniki, znanstveniki, politični voditelji, verski voditelji in gospodarski voditelji, ampak tudi številni evropski ustvarjalni obrtniki, kvalificirani delavci in poljedelci.

Zato ima povdarek na *temeljni vlogi osebnosti* v Evropi povsem *realne, praktične, preverljive temelje* v evropskem zgodovinskem izkustvu in v družbeni perspektivi utemeljeni na tem izkustvu.

Ad 1. in 2. Izvirne krščanske vrednote in vrednote OZN niso neživljenski abstrakcionistični etični postulati, ampak izražajo najbolj tisti realni in zgodovinsko preizkušeni sistem vrednot, ki je vzbudil "Evropo kulture" k največjim vzponom: enotnost razvite osebnosti in razvite družbenosti, enotnosti izkustva in idealov, enotnost osebne vesti in solidarnosti, enotnost naravnosti in ustvarjalnosti, enotnost duha in telesa, enotnost misli in čustva, enotnost transcendence in imanence, enotnost indikativnega in normativnega, enotnost preteklosti in prihodnosti.

V Evropski uniji in v graditvi nove Evrope niso prišla dovolj do izraza lastna pozitivna idejna in družbena izkustva evropske zgodovine.

Vendar stvar še ni izgubljena, ker je EU še odprt, pluralističen in gibljiv sistem.

V sklepu moram še enkrat poudariti: sodobne izvirne in velike zgodovinske pozitivnosti Evropske unije še močno *prevladujejo* nad njenimi pomanjkljivostmi in enostranskostmi. Le-te so resna (sedaj še nevidna) *strukturalna ovira* prihodnjega optimalnega razvoja Evrope, ki pa jo je še možno mirno preseči - ker je EU netotalitaren in odprt sistem - z *intenzivno demokratično akcijo*.

3. Evropski narodi kot glavni družbeni subjekti in kot temeljne državno-pravne enote nove Evrope

Zahodnoevropski narodi, združeni v EU, so v drugi polovici 20. stoletja dosegli vsi velik humani napredek, ker so demontirali (eni) svoje zastarele, duševne mednarodne in (drugi) svoje notranje represivne strukture in ker so uresničili *najbolj uspešno integracijo ustvarjalnih področij v zgodovini človeštva*: uspešne nacionalne ekonomije so dosegle višjo stopnjo z državnim reguliranjem tržišča in z zgodovinskim kompromisom med delom in kapitalom (v korist dela); socialna država, nacionalno šolstvo in zdravstvo so dosegli najvišjo stopnjo zadovoljevanja širokih družbenih potreb v zgodovini človeštva.

S tem so ti narodi dobili nove zgodovinsko sociološke dimenzije, ki jih ni doslej razvijala nobena velika etnična celota v takem obsegu. Sinteza teh *novih* nacionalnih strukturnih dimenzij s *tradicionalnimi* nacionalnimi dimenzijami - nacionalni jezik in

tradicija, nacionalna ekonomija in nacionalno tržišče, nacionalna duhovna kultura in nacionalna država - je evropske narode vzdignila sedaj na novo humano in sociološko stopnjo, ki je sedaj vzor vsem narodom sveta.

Zato so bili *evropski narodi* (in njihove države) *glavni družbeni subjekti* graditve visokih skupnih vrednot Evropske unije: precejšnje uresničitve modernih človekovih pravic, mednarodnega miru, političnega pluralizma in demokracije, socialne in pravne države in ekonomske blaginje.

V očitnem neskladju s to dokazano odločilno vlogo zahodno- in severnoevropskih narodov/držav v najvažnejših ustavnih dokumentih EU - kot je Maastrichtska listina - ti moderni narodi (države, domovine) sploh niso jasno opredeljeni kot *glavni družbeni subjekti* sedanje in prihodnje evropske integracije.

Nikjer v tem obsežnem dokumentu ni poudarjeno, da bo EU pospeševala celoviti, trajni in optimalni bodoči razvoj vsakega od evropskih narodov, njihovo trajno in vse bogatejšo bodočo nacionalno identiteto. V preambuli Maastrichtske listine in v sprejetih kulturnih projektih EU je bolj poudarjena preteklost evropskih narodov (njihova zgodovina, tradicija) kot njihova trajna in plodna prihodnost. V uradnih formulacijah je njihova "kultura" vtaknjena med "zgodovino" in "tradicijo",¹⁰ kot da bolj pripada preteklosti in manj bodočnosti; čeprav že sodobni razvoj teh narodov pomeni višjo sintezo vseh kulturno-ustvarjalnih področij in bi bilo logično, da EU tudi v prihodnje pospešuje tako večplastno celovitost narodov. Ta dokument nikjer ne poudarja celovite humano-kulturne krepitve narodov; izrecno pa poudarja "vse tesnejšo unijo", kar daje vtis, da naj bi v EU prevladal unitarizem nad pluralizmom narodov.

Te načelne idejne in državno pravne nejasnosti EU glede bodočega razvoja in vloge evropskih narodov prav gotovo ne izvirajo iz kakšne načrtne želje po ukinitvi evropskih narodov - gotovo želijo vsi evropski politiki kot patrioti ohraniti svoje narode -, ampak iz nerazčiščenih filozofskih in socioloških pogledov in perspektiv.

Verjetno izza evrounitarističnih teženj delujejo tudi približno takale razmišljanja in predsodki: evropska enotnost bo močnejša, če bomo zgradili močne *nadnacionalne* vrednote, ideje in močne *nadnacionalne* (politične, ekonomske) strukture; evropski narodi naj bi se vse bolj podrejali tem močnim nadvrednotam in nadstrukturam; verjetno menijo, če bi poudarjali optimalni razvoj narodov kot glavnih družbenih subjektov EU, bi s tem "spodbujali rušilne nacionalizme" (in podobni *predsodki*).

Taka in podobna evrounitaristična razmišljanja so lahko povsem dobronamerna, so pa filozofsko-sociološko in zgodovinsko izkustveno povsem neutemeljena.

V svojih filozofsko-antropoloških in ontološko-kozmololoških študijah sem že dokazal: prav nobeno niti človeško niti svetovno obče (zakon, skupina, pravilo, norma) nikakor ne more popolnoma uinformno podrejati svojih posamičnosti; ampak je, prav nasprotno, vsako obče tem bolj bogato in plodno razvito, čim bolj njegove posamičnosti razvijajo svoje lastne, neponovljive individualne vsebine, svojo neponovljivo identiteto.

Še posebej pa to velja za vse človeške individualitete in skupine: skupina bo vsebinsko tem bogatejša, čim bolj posamezniki in podskupine razvijajo svoje individualne vsebine, in bo tem šibkejša, čim bolj poskuša posameznike in podskupine podrediti uniformnosti.

EU in evropske skupne vrednote bodo torej *najbolj življenjsko močne*, če bodo prav vsi evropski narodi - kot glavni družbeni subjekti Evrope - stalno razvijali svoje *individualne* pogoje in potenciale. Kot sem delno že pokazal, so bili najmočnejši izvori evropske kulture, ki so ji zagotavljali ustvarjalno prednost pred drugimi deli sveta, *številni neodvisni kreativni centri: povsem enak in še višji polet evropske kulture* kot

10 Pogodba o Evropski uniji, Official Journal of the European Communities, No C 224/2, 31. 8. 1992.

antična grška mesta-državice so kasneje porodila *evropska svobodna (renesančna in druga) mesta*; glavni izvor prvenstva Nemčije v 19. stoletju v znanosti, filozofiji in nekaterih umetnostih so bili *številni samostojni ustvarjalni centri*, ki jih je imela tedaj Nemčija več kot druge države; enako Italija in Nizozemska v 15., 16. in 17. stoletju.

Evropa v prihodnje ne bo vsestransko kulturno cvetela, če bi se vse bolj krepil evrounitarizem, ki bi vse narode vse bolj podrejal in unitaristično uniformiral, ampak če bo, še bolj kot doslej, podpirala vznikanje in delovanje *še številnejših ustvarjalnih središč*.

Zato je edina ustrezna trajna državno politična oblika Evrope *konfederacija stalno razvijajočih se evropskih narodov*. Ti se lahko v nekaterih vidikih tesno integrirajo (ekonomija, socialna politika, varnost). Očitno pa bi bila za dosedanje kreativno Evropo uničujoča totalna integracija, ki bi narode spremenila v folklorno-muzejske relikte.

EU nima nobene posebne institucije, ki bi *stalno sistemsko* pospeševala polni razvoj vseh evropskih narodov in s tem polni razvoj Evrope kot celote (o tem podrobneje v naslednjem oddelku). Prav paradoksalno je tole razmerje: med tem ko EU nima nobenega telesa, ki bi stalno sistemsko skrbela za razvoj narodov, pa ima posebno telo, ki sistemsko skrbi za razvoj regij in lokalne samouprave.¹¹

Ugovor, da so evropski narodi "že zastopani" v Svetu ministrov in v Evropskem parlamentu, bi bil prazen, ker imata ta dva organa toliko urgentnih ekonomskih, socialnih in varnostnih problemov, da jima ne ostanejo dovolj energije, časa in pozornosti za *celoviti razvoj narodov*. To dokazuje izjemna odsotnost razprav o nacionalnih kulturah in razvojih v teh dveh organih in izjemno nizka sredstva za kulturo.

Trajni in poudarjeni pomen narodov za celotni družbeni proces prav v Evropi dokazuje tudi *vloga malih in srednjih narodov*, ki predstavljajo veliko večino evropskih narodov. Njihovi plodni prispevki povsem zanikajo teze (Hegel, Marx, Engels), da naj bi bili "nezgodovinski" narodi edino še za ropotarnico zgodovine.

V 19. in 20. stoletju so vsi mali in srednji evropski narodi tako dozoreli, da vsak od njih predstavlja nezamenljiv in dragocen center (ali več centrov) celokupne evropske ustvarjalnosti. Kulturna moč in prednost Evrope pa je v zadnjih 600 letih prav bogati pluralizem modernih ustvarjalnih centrov, ki ga nima noben drug kontinent. Znani so številni vrhunski prispevki, ki so jih skupnemu evropskemu in svetovnemu družbenemu napredku dali (v umetnosti, znanosti, tehniki, družbenih inovacijah, v religiji, šolstvu, zdravstvu) ustvarjalci iz malih in srednjih evropskih narodov. Zato bi eventuelno postopno odmiranje malih in srednjih evropskih narodov in njihovo utapljanje v močvirju podpovprečne (v primerjavi s sodobno evropsko ravni) uniformirane in unificirane potrošniške družbe pod vodstvom bruseljskega centralizma zadalo nepopravljivo škodo celotni Evropi in človeštvu.

Poudarjanje trajne vloge malih in srednjih evropskih narodov ni obramba statičnega tradicionalizma, ampak obramba najbolj *dinamičnega* kreativnega pluralizma in *mednarodnega sodelovanja* na najvišji ravni: narodi lahko toliko bolj intenzivno sodelujejo, kolikor več ustvarjalnih rezultatov lahko ponudi vsak narod za mednarodno zamenjavo.

Četudi ni v Evropi prav nobenih namerno-sistematičnih aktivnosti in organov za marginalizacijo in folkloriziranje malih narodov, obstoji resna realna nevarnost njihove stagnacije in postopnega razkroja že zaradi njihove manjše kvantitativne (ekonomske, številčne, medijske) moči. Realnost te nevarnosti dokazuje dejstvo, da se v Evropi in svetu brez organiziranega nasilja hitro tope številni jeziki in številne etnične skupine.

Zato je tolaženje malih narodov - tudi slovenskega - da jih bo "zagotovo" reševala

11 Ibidem, No C 224/9, 224/69.

formalno pravna enakost vseh Evropejcev v EU (in da zato ni potrebno nobeno trajno sistemsko zagotovilo za trajni razcvet vseh evropskih narodov), izraz totalnega neznanja in zgodovinske neodgovornosti.

Vsi mali in srednji evropski narodi so se v 19. in 20. stoletju uspešno rešili razkroja z ustanovitvijo ali ohranitvijo *samostojnih držav*; zadnja faza te državne osamosvojitve malih narodov Evrope sovпада prav z razpadom evropskega in svetovnega stalinističnega sistema. Prav *noben* mali narod Evrope ni po svoji volji porabil svoje države za avtarktično zapiranje in izoliranje od ostalega človeštva (to so po svoji volji delali *totalitarizmi velikih držav*, nacistem v Nemčiji, fašizem v Italiji in stalinizem v Rusiji: mali evropski narodi so bili izolirani samo zaradi pritiskov teh totalitarizmov, nikoli po svoji svobodni odločitvi). Se pravi, mali evropski narodi so svoje države porabljali samo za *normalno reguliranje* svojih mednarodnih vezi in ne za njihovo preseganje.

Zato se v EU mali in srednji narodi lahko odrečejo *le dela* svoje suverenosti. Zadržati pa morajo toliko suverenosti, da lahko še naprej sami odločajo o sebi, da lahko samostojno regulirajo svoj razvoj in svoje mednarodne odnose.

EU zasluži veliko priznanje, ker na razne načine subvencionira ekonomsko zaostala evropska področja - in s tem so pridobili tudi nekateri mali evropski narodi.

Enako pomembno pa bo sistematično subvencioniranje kreativno sposobnih in že dokazanih, toda finančno siromašnih *jeder duhovne kulture* malih in ekonomsko manj razvitih narodov (npr. v Vzhodni in Jugovzhodni Evropi), ker je *lasna izvirna duhovna kultura* glavni vir obstanka in napredka teh narodov.

Mali in ekonomsko manj razviti evropski narodi imajo na tako subvencioniranje *vso pravico* tudi *po načelih vzajemnosti* (in ne samo solidarnosti) med malimi, srednjimi in velikimi, ekonomsko bolj in manj razvitimi narodi Evrope.

Mali, srednji in ekonomsko manj razviti narodi Evrope *vlagajo že dolgo veliko sredstev in moči v graditev kulturnih mostov* do večjih in bogatejših narodov: v malih, srednjih in siromašnejših evropskih narodih se milijoni mladih uči tujih jezikov večjih in bogatejših narodov, v to učenje vlagajo velike napore tisoči učiteljev tujih jezikov in literatur in države velika finančna sredstva; predvajajo na svojih televizijah in radijih številna tuja dela in prevajajo obsežno tujo znanstveno in umetniško literaturo. Vse to delajo mali, srednji in siromašnejši narodi na svoj račun, brez pomoči tujine.

Zato bodo v EU večji narodi s svojimi subvencijami za sposobno duhovno kulturo malih, srednjih in siromašnejših narodov samo prispevali, *po načelu vzajemnosti*, svoj *doslej odstotni delež* k enakopravni in *obojestranski* graditvi kulturnih mostov med narodi.

IV Cilji in pota nove Evrope

Doslej navedena dejstva utemeljujejo zelo *gotove sklepe* glede *optimalnih ciljev* nove Evrope in glede *poti* do teh ciljev.

Skoraj vse, kar je EU doslej uresničila, so *pozitivne delnosti*, ki so vse porabni material za graditev nove Evrope.

Vendar še ni izdelan in še ni sprejet *celovit koncept graditve EU*. Ker so za EU značilne velike in bistvene konceptijske praznine, sta še vedno odprti *obe* možnosti: ali da EU krene v *optimalno smer* ali v *zgrešeno smer* (centralizacija, vulgarno potrošniška in medijska družba, opadanje evropske kvalitete in ustvarjalnosti, trenja in spopadi med evropskimi državami).

Ker je EU v celotni Evropi (od Atlantika do Urala) največja, najbolj kvalitetna in dinamična skupnost, bo njen optimalni ali zgrešeni razvoj bistveno vplival tudi na

Vzhodno Evropo, na Srednjo in Jugovzhodno Evropo.

"Boj" za optimalni razvoj EU (in s tem vse Evrope) zahteva precizno in stabilno določitev dolgoročnih *načel* in *ciljev* EU in močno, kvalitetno *panevropsko gibanje* za uresničevanje teh ciljev.

Iz prejšnje analize izhaja, da so optimalni cilji graditve EU in vse Evrope:

1. razvoj čim večjega števila evropskih izvirmih in ustvarjalnih *osebnosti*

2. to zahteva družbeno smotno in politično sistemsko uresničevanje modernih *človekovih pravic* po konceptu Organizacije združenih narodov,

3. to oboje (1+2) zahteva družbeno smotni in politično sistemsko *vzklajeni* razvoj vseh družbenih področij Evrope (ekonomije, socialnosti, duhovnosti, izobraževanja),

4. vse to (1+2+3) zahteva tako *konfederalno* politično ureditev EU in vse Evrope, ki bo imela *kot temeljne politične enote evropske narode* in njihov optimalni razvoj (to optimalnost določajo točke 1, 2, in 3).

Glavna politična sistemska izboljšava in reforma EU bo *Evropski svet narodov*, ki bo na sistemsko-ustavni ravni največ prispeval: k uravnoteženemu razvoju vseh ustvarjalno-kulturnih področij Evrope (od gospodarstva, tehnike do duhovne kulture) in k optimalnem razvoju vseh evropskih narodov ter s tem k množičnem vznikanju izvirmih kreativnih osebnosti.

Ustanovitev *Evropskega sveta narodov* (dalje ESN) - kot enega od vodilnih organov EU - bo prinesla zelo pomembne trajne pozitivne premike v napredni usmeritvi EU in vse Evrope.

Ustanovitev ESN bo izrazila trdno in *trajno politično voljo EU*, da *pospešuje razvoj vseh svojih narodov* kot svojih *temeljnih enot* in da zavestno preprečuje odmiranje evropskih narodov.

Z ustanovitvijo ESN bo Evropska unija trdno zagotovila vsem narodom Evrope - zlasti *malim in srednjim* -, da so v EU njihova prihodnost, njihova identiteta in optimalni razvoj zagotovljeni tudi na državno pravni ravni in bo s tem odstranila njihov strah pred izginitjem v EU.

Ustanovitev ESN bo bistveno prispevala k *večji demokratičnosti* EU, saj so, po težkih izkušnjah v preteklosti, demokratični in enakopravni odnosi med narodi enako pomemben del svetovne demokracije kot je notranja demokracija znotraj držav.

Ustanovitev Evropskega sveta narodov bo zmanjšala možnosti, da zaradi različne kvantitete moči (ekonomske, medijske, vojne) manjši in srednji narodi Evrope postanejo neformalno, *dejansko* odvisni od večjih narodov ter da si večji evropski narodi male in srednje med seboj delijo kot podrejene tem ali onim "interesnim sferam" velikih narodov. Take "interesne sfere" bi nujno slabile enotnost Evrope in omajale ter ogrozile njeno stabilnost (to krvavo dokazuje vsa novoveška zgodovina Evrope!).

Z ustanovitvijo ESN pa bodo imeli mali in srednji narodi *zakonito tribuno*, na kateri bodo svoje pravice branili lažje kot z podreditvijo temu ali onemu *zaščitniku*.

Zaradi vsega tega ustanovitev ESN ne bo samo povečala enakopravnih malih in srednjih narodov, ampak bo povečala tudi *stabilnost celotne Evrope* in preprečevala njene nenadzorovane delitve in spopade.

Dokaz, kako so še labilni navidez (v drugi polovici 20. stoletja) idilični odnosi med zahodnoevropskimi narodi in kako pomemben je tak organ, kot je ESN, da vnaprej razjasnjuje vse evropske mednarodne nesporazume javno in odgovorno in da oni dolgo pritajevani ne izbruhnejo kaotično ali celo katastrofalno - so tudi zadnje vojne na področju bivše Jugoslavije.

Ker so v toku večletne vojne v Bosni ene vojujoče strani imele podporo enih zahodnoevropskih večjih držav in druga vladajoča stran drugih zahodnih držav (kar je

seveda pomenilo začetek obujanja starih "interesnih sfer"), zahodna Evropa nikakor ni mogla v tej bistveni zadevi zgraditi enotnega stališča. Bosanska vojna bi se tako lahko vlekla še desetletja in ob njej bi se še nadalje slabšali odnosi večjih zahodnoevropskih držav, če ne bi ZDA (v Daytonu) z odločnim vztrajanjem enakih meril (za vse sprte strani v Bosni) odrešilno zaustavile nevarni spopad. To dogajanje je še enkrat potrdilo, da so *načelni mednarodni odnosi* veliko plodnejši kot prikrite "interesne sfere" in da je *tribuna ESN boljša kot netransparentnost dejanskih mednacionalnih odnosov v EU*.

Slovenci imamo grenke izkušnje, ki so dragocene tudi za druge male in srednje evropske narode. Dolgo smo živeli v iluziji, da smo prvi miljenček Zahodne Evrope zaradi naše ekonomske razvitosti, zaradi prvenstva v samoosvajanju in zaradi naše zahodnoevropske civilizacije. Zato smo bili grenko presenečeni, da nam je EU vsilila neenakopravne odnose z Italijo in da nas ni pri tem odločno branila niti ena prijateljska zahodnoevropska država. Če bi se slišal več mesecev naš glas (na taki še nepostoječi tribuni, kot bo ESN), bi gotovo pridobili z dokazi o naših težkih izkušnjah z Italijo (v tem stoletju) več prijateljev in podpore.

Ustanovitev ESN je nadalje bistvena komponenta celovite evropske strategije za celoviti napredek Evrope. Ustanovitev ESN bo bistveno prispevala, da bo Evropa tudi v bodoče sistemsko podpirala in spodbujala *celoviti kulturni napredek vseh evropskih narodov*. Tako bo Evropa tudi v prihodnje *zadržala svoje novoveško prvenstvo v kvaliteti*, ki je bilo zasnovano na izjemni evropski kulturno-kreativni *policentričnosti*, to pa je najbolj zagotavljal napredek *vseh evropskih narodov v preteklih stoletjih*.

Samo, če bodo vsi evropski narodi v bodoče zadržali svojo samoupravno sposobnost, ki bo tudi v novi Evropi imela obliko *lastne državnosti - trajno priznane in utrjene* tudi z ustanovitvijo Evropskega sveta narodov (ESN) - bodo evropski kulturni centri sistemsko in dolgoročno zavarovani, spodbujeni in pomnoženi. Gotovo bodo tudi v bodoče nacionalne države bolj skrebele za svoje kreativne centre (z več razumevanja, z več volje in z boljšim poznavanjem nacionalnih pogojev in razmer) kot bi lahko kakšna bruseljska ali podregionalna (srednjeevropska, "habsburška") administracija.

Prav vsaka, tudi najmanjša evropska država ima že dolgo vse vrste umetnosti, univerzo(c) z vsemi fundamentalnimi vedami, razvito šolstvo, razvojno tehnološko delo v gospodarstvu, znanstvene institucije. Cilj in plodnost evropeizacije in globalizacije seveda ne bo v ukinjanju takih *nacionalnih kreativnih centrov*, ampak v njihovi krepitvi in spodbujanju k enakopravnemu in intenzivnemu mednarodnemu kulturnemu sodelovanju. (Teh evidentnosti ne bi omenjal, če se ne bi v slovenskih množičnih medijih že pojavile grozljive razlage posamičnih veljakov, da naj bi bila globalizacija in evropeizacija tudi v tem, da preprosto ukinemo kakšno slovensko visoko šolo in preusmerimo študij v tujino; ali pa napovedi, da naj bi nekatere šolske predmete predavali kar v tujem jeziku).

Ustanovitev Evropskega sveta narodov bo tudi pomembno sistemsko zagotovilo za vseevropski *celovit in uravnotežen razvoj vseh družbenih področij*. Najverjetneje bodo drugi organi EU - Evropska komisija, Svet ministrov, Evropski parlament - tudi v bodoče največ pozornosti posvečali najbolj urgentnim vprašanjem gospodarstva, sociale ter (notranje in mednarodne) varnosti. Manj časa pa bodo ti organi imeli za brigo o celotni duhovni kulturi, telesni kulturi, kulturni tradiciji, kulturnem mednarodnem sodelovanju, o šolstvu in o ekologiji. Tem področjem in njihovem odnosu do gospodarstva - se pravi *celovitemu, uravnoteženemu evropskemu in nacionalnemu razvoju* - se bo že po svoji naravi usmeril ESN. Ta organ bo zaradi uspešnega razvoja vseh evropskih narodov moral razmisliti tudi o *sofinanciranju* tistih delov kulture ekonomsko manj razvitih držav, ki so kreativni, imajo pa kronično pomanjkanje finančnih sredstev, npr. prevodi izvirnih knjig v tuje jezike, ohranjanje naravnega okolja, filmska

proizvodnja, gledališča, etnologija in muzeji, konzervatorstvo kulturno zgodovinskih objektov. (Evropsko kulturno sofinanciranje bo seveda vedno le manjši del stroškov, sicer bi se nacionalna država in nacionalni izvori povsem demobilizirali glede podpore kulturi, zato mora sama nacija nositi večji del teh stroškov!).

Povsem zgrešen je tisti "kozmpolitizem" in "evropeizem", ki hoče *povsem ukiniti nacionalno suverenost*, kar bi seveda ogrožalo predvsem male in srednje narode. Države članice bodo na EU prenašale dele svoje suverenosti, vendar ne bodo žrtvovalе vse suverenosti, ker bi s tem nastal *popolni evrocentrizem*, ki bi zadušil dosedanja *evropski kulturni policentrizem*. Pogosto omenjajo samo suverenost držav, pozabljajo pa, da je bil v Evropi in svetu zgodovinsko bistven prenos suverenosti od absolutističnega vladarja v roke *naroda, demosa*. Ta zgodovinski *prenos suverenosti* pa ni izoliral narode, ampak je bil izhodišče tiste njihove demokratizacije, ki je odprla tudi vrata intenzivnemu in enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju. Absolutistični vladarji so svojo neomejeno suverenost pogosto izrabljali za neodgovorno, voluntaristično igranje z usodo "svojih" narodov, jih povlekli v nepotrebne vojne, mednarodne spore, izolacijo; demokratska suverenost pa take voluntarizme precej omejuje (na žalost pa še ne preprečuje popolnoma). Prenos delov suverenosti na EU je normalen, ne sme pa nikoli biti izničena pravica na suvereno odločanje naroda o samem sebi (npr. da lahko v skrajnem primeru tudi izstopi iz EU, brez sankcij s strani EU).

Moj predlog o ustanovitvi ESN ne bi smel povzročiti nikakršnih političnih, pravnih in organizacijskih težav ali zmed, ker bo pravno, politično in organizacijsko zlahka uresničljiv takoj, ko bomo v Evropi dosegli *strateško soglasje*, da so in bodo *vsi evropski narodi temeljne družbene in državno pravne enote EU*, ker so narodi najpomembnejši izvori evropske pluralistične ustvarjalnosti/kulture in bogatega večplastnega evropskega mednacionalnega sodelovanja.

Moj predlog glede ustanovitve ESN je *zlahka uresničljiv*, ker *prav nič ne spreminja* dosedanjih organov EU (Evropske komisije, Sveta ministrov, Evropskega parlamenta) niti njihovih kompetenc, ampak to arhitekturo samo *nadgrajuje* in *uravnotežuje*.

Po mojem predlogu ostaja Evropski parlament tudi v prihodnje *edini organ zakonodavnega odločanja*; Evropski svet narodov pa ima samo *moralno, posvetovalno, korektivno, uravnoteževalno* in *iniciativno* vlogo.

Iniciativnost: ESN lahko predlaga Evropskemu parlamentu kakšne zakone, toda o vseh zakonskih aktih odloča tudi v bodoče *samo parlament*. To je pravično, ker državne delegacije v evropskem parlamentu (vsaj delno) izražajo številčnost volilcev iz svojih držav.

Potem, ko bo sprejeta strateška odločitev, da so evropski narodi/države temeljne enote EU, bodo moj predlog o ESN brez težav sprejeli tudi predstavniki večjih evropskih držav, ker ta predlog ne ogroža upravičenih pozicij teh držav v zakonodavnem odločanju v (delnem) sorazmerju s številom volilcev.

Toda skupna (večinska) priporočila in predlogi ESN (v katerem bodo imele vse države, večje in manjše, enako število svetnikov) bodo imela tako *moralno-politično težo*, da bodo o njih gotovo resno razmišljali vsi drugi organi EU.

Korektivna vloga ESN bo v možnosti "opozorilnega veta" na zakonske predloge Evropskega parlamenta (ta "veto" Evropski parlament lahko zavrne in s tem je njegova odločitev dokončna, podobno kot sedaj v Sloveniji).

Pot do uresničenja prikazanega koncepta Evropskega sveta narodov je lahko samo večletno mirno, demokratično in reformistično *panevropsko gibanje za kulturno in konfederativno Evropo narodov*, ki bo za to idejo animiralo širšo evropsko javnost. Brez široke in poglobljene priprave se koncepcija "Evrope narodov" (de Gaulle je mislil isto

z izrazom "Evropa domovin") ne bo mogla uresničiti.

Ta zamisel ne bo učinkovala, če bi jo predložila samo vlada ali parlament posamične dežele. Če pa bo široko panevropsko gibanje prepričljivo prikazalo, da ideja "Evrope narodov" izraža najvišjo ustvarjalno moč Evrope v preteklosti in prihodnosti, bo to gibanje in misel podprla tudi velika večina evropske inteligence ter volilcev in tudi večina politikov. Vsi normalni evropski ljudje so patrioti - tudi evropski politiki - se pravi, da v nasprotju s šovinističnimi *nacionalisti* (ki hočejo nadoblast svoje nacije/države in sovražijo druge narode) ljubijo *humano bogastvo večplastne kulture svojih narodov* in skozi svojo kulturo *tudi kulture drugih narodov*. Vsi patrioti pa normalno žele, da kulturno bogastvo in ustvarjalnost njihove Francije ali njihove Italije ali Nemčije ali Rusije, Češke, Poljske itd. živi in se bogati tudi v prihodnosti - in prav temu služi Evropski svet narodov in panevropsko gibanje za kulturno in konfederativno Evropo narodov!

Noben normalen evropski politik si ne želi, da bi se njegov narod in drugi evropski narodi čimprej stopili v nekakšnem evropskem "topilnem loncu", v vulgarno-materialistično-potrošniškem video uniformizmu totalitarne centralizirane Evrope. Noben normalen evropski politik tudi ne želi, da bi njegov narod in država *izgubili svojo identiteto*, da bi bili samo ena ali več regij Evrope in da v človeštvu - na primer v Združenih narodih - njegov narod/država *ne bi mogel več nastopati kot samostojen subjekt*, da bi vso EU kot integrirano državo zastopal v OZN samo en delegat. Ker tega ne želi noben normalen Evropejec in noben evropski politik, je edina sprejemljiva oblika EU - *konfederacija!*

Pomenljivo je, da sta vodilna politika EU - Kohl in Chirac - v letu 1998 skupaj javno kritizirala bruseljsko birokracijo, ki bi lahko dušila nacionalno individualnost.

Če bo ideja "Evropa domovin", "Evrope narodov", konfederativne Evrope prikazana v vsej svoji zgodovinski in prihodnji utemeljenosti, jo ne bo mogel zavreči noben normalen politik in Evropejec.

Glede na svoje duhovno poslanstvo, na svojo povezanost s kulturo svojih narodov (ter s kulturo Evrope in človeštva) bodo najbolj pristni misleci, nosilci in animatorji gibanja za "Evropo domovin" seveda evropski umetniki, znanstveniki, duhovniki vseh religij, učitelji in drugi intelektualci.

Da bi bilo uspešno, da bi bilo res panevropsko - mora biti gibanje za kulturno in konfederativno Evropo *izrazito nadstrankarsko*, idejno (ideološko, svetovnonazorsko) *stropno in sinteza* vsega pozitivnega v zgodovini Evrope; enako dostopno vsem, *demokratsko, miroljubno in reformistično* - ker bo samo kot tako sprejemljivo za vse Evropejce in bo tako vse normalne Evropejce *povezovalo v še višjo duhovno-vrednostno skupnost*.

Seveda pa bo to panevropsko gibanje iskalo podporo in sodelovanje vseh vlad, vseh cerkva, vseh legalnih strank in vseh gibanj civilne družbe. Glede na zelo pozitivna stališča, ki jih ima papež Janez Pavel II. za nadaljnji kulturni in celoviti procvet vseh evropskih narodov, je možno, da tako panevropsko gibanje podpre tudi katoliška cerkev in vse druge cerkve.

Ker bo panevropsko gibanje sprejelo *vse dosedanje pozitivno* v EU in ker se bo odločno "borilo", da se čimprej prerastejo *bistvene, strukturne enostranskosti in praznine* sedanje EU, bo to gibanje v svojem odnosu do sedanje EU *celovito, odločno in konstruktivno kritično* (ne bo pa do EU niti radikalno skeptično niti nihilistično niti destruktivno).

LITERATURA

- Agenda 2000, Izziv razširitve, Evropska komisija, Slovène.
- Agenda 2000, Mnenje komisije o prošnji Slovenije za članstvo v Evropski uniji.
- Anthropos, 1969, I-II, str. 165-195.
- Aristoteles, Die Nikomachische Ethik, Zürich, 1951, izdaja Olof Gion.
- Aristoteles, Ethica Nicomachea, izdaja I. Bywater, 1942.
- Aristoteles, Nikomahova etika, Ljubljana, 1964, Cankarjeva založba.
- Čapkova D., Masaryk a Komenský, Masarykův sborník, VIII, Praha, 1993.
- Diels Hermann, Die Fragmenten der Vorstokratiker, siebente Auflage, I. Band, Berlin, 1954.
- Fromm Erich, The sane Society, New York, Toronto, 1956.
- Fromm Erich, Zdrava družba, Ljubljana, DZS, 1970.
- Ivan Pavao II, Veritatis Splendor, Zagreb, 1993, izdaja Globus.
- Leben und Meinungen der sieben Weisen, izdaja Bruno Snel, München, 1938.
- Masaryk T. G., Jan Hus, Zagreb 1923, Kr. Zemaljska tiskara.
- Masaryk T. G., Světová revoluce, Čin a orbis, v Praze, 1925.
- Masaryk T. G., Nová Evropa, Doplněk, Brno, 1994.
- Masaryk T. G., Svetovna revolucija, Nova založba, Ljubljana, 1936.
- Opat Jaroslav, Masarykovo evropanství jako pojem a politický program, Masarykův sborník, 1993, str. 36-46.
- Pavičević Vuko, Odnos vrijednosti i stvarnosti u nemačkoj idealističkoj aksiologiji, Beograd, 1958, izdaja Kulture.
- Rus Vojan, La réalité des bases chrétiennes de l'Europe nouvelle, Anthropos, International Issue, 1994, str. 218-233.
- Rus Vojan, Žive vrednote antifašizma, Ljubljana, 1995.
- Rus Vojan, Etika in socializem, Ljubljana, 1976, izdaja Mladinska knjiga.
- Rus Vojan, Filozofska antropologija, Ljubljana, 1991, izdaja Filozofska fakulteta v Ljubljani.
- Rus Vojan, Nadaljevanje naše poti, Ljubljana, 1983, izdaja Mladinska knjiga.
- Rus Vojan, Kultura, morala in politika, Maribor, 1968, založba Obzorja.
- Second Summit of the Council of Europa, the Final Declaration.
- Splošna deklaracija človekovih pravic OZN, Informativni center OZN v Beogradu.
- Scheler Max, Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik, Halle a.d.S., 1927, Max Niemayer Verlag.
- Sveto pismo nove zaveze, Ljubljana, 1984, Nadškofijski ordinariat v Ljubljani.
- Sveto pismo starega in novega zakona, London, 1965, The British foreign Bible Society.
- Strategija Republike Slovenije za vključevanje v Evropsko unijo, Poročevalec Državnega zbora RS, Ljubljana, 16. 1. 1998, št. 4.
- Šter Jože, Marksizem in etika, Maribor, 185, Založba Obzorja.
- Trstenjak Anton, Človek končno in neskončno bitje, Celje, 1988, Mohorjeva družba.
- Treaty on European Union, Official Journal of the European Communities, No 224, 31. 8. 1992.
- Vienna Declaration of the Council of Europa.
- Zumr J., T. G. Masaryk a Tabor, Masarykova idea československé státnosti ve světle kritiky dějin, Praha, 1993.